

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO 2018 M. RUGSĖJO 25 D. NUTARIMO NR. XIII-1495 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO LAIKINOSIOS TYRIMO KOMISIJOS DĖL GALIMOS NETEISĖTOS ĮTAKOS IR (AR) POVEIKIO LIETUVOS POLITIKAMS, VALSTYBĖS TARNAUTOJAMS IR POLITINIAMS PROCESAMS LIETUVOJE PARLAMENTINIO TYRIMO ATLIKIMO SUDARYMO“ IR 2020 M. GEGUŽĖS 14 D. NUTARIMO NR. XIII-2937 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO LAIKINOSIOS TYRIMO KOMISIJOS ATLIKTO PARLAMENTINIO TYRIMO DĖL GALIMOS NETEISĖTOS ĮTAKOS IR (AR) POVEIKIO LIETUVOS POLITIKAMS, VALSTYBĖS TARNAUTOJAMS IR POLITINIAMS PROCESAMS LIETUVOJE IŠVADOS“ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2020 m. birželio 12 d. Nr. KT105-N8/2020

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2020 m. gegužės 20 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 17/2018 pagal pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą Nr. 1B-20/2018 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims, 67 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 2 straipsnio 1 daliai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio

Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“ 4 straipsnio 1 dalis.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjos argumentai

1. Pareiškėjos Seimo narių grupės prašymas yra grindžiamas šiais argumentais.

1.1. Seimo sudarytų laikinųjų tyrimo komisijų teises ir įgaliojimus lemia Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas valdžių padalijimo principas ir šio straipsnio 2 dalies nuostata, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

Remiantis *inter alia* Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. balandžio 4 d. nutarimuose, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendime ir 2016 m. gruodžio 22 d. nutarime suformuluotomis oficialiosios konstitucinės Seimo laikinųjų tyrimo komisijų doktrinos nuostatomis, *inter alia* aiškinant Konstitucijos 67 straipsnyje įtvirtintus Seimo įgaliojimus, Seimo kompetencijos sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas prielaida yra informacijos, būtinos, kad jis efektyviai veiktų Tautos ir valstybės interesais, deramai vykdytų savo konstitucinę priedermę, turėjimas.

1.2. Ginčijamoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“ (toliau – ir Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas) 4 straipsnio 1 dalyje šiuo nutarimu sudarytai Seimo laikinajai tyrimo komisijai dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo (toliau – ir Komisija) pavesto atlikti parlamentinio tyrimo objektas tiek laikotarpio, tiek klausimų apimties atžvilgiu yra apibrėžtas labai plačiai ir abstrakčiai. Pasak pareiškėjos, šiuo atveju nėra suformuluota vieno ar kelių konkrečių valstybinės svarbos klausimų, o numatoma tirti iš esmės visus 2008–2016 metais vykusius politinius procesus, todėl Komisijos sudarymas prieštarauja laikinųjų tyrimo komisijų ir parlamentinės kontrolės sampratai.

Pareiškėjos vertinimu, ginčijamu teisiniu reguliavimu Komisijai suformuluoti uždaviniai neatitinka iš Konstitucijos kylančių reikalavimų klausimams, kuriems ištirti Seimas gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, nedera su konstituciniais Seimo parlamentinės kontrolės įgyvendinimo tikslais, taip pat neatitinka iš Konstitucijos kylančio ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme įtvirtinto reikalavimo Seimo laikinąsias tyrimo komisijas sudaryti tik pripažinus būtinybę ištirti valstybinės svarbos klausimą, be to, tokie Seimo atliekami tyrimai, be kita ko, siekiant gauti ir

viešai paskelbti pagal įstatymus įslaptintą informaciją (žvalgybinę informaciją, ikiteisminio tyrimo duomenis), kelia grėsmę teisinės valstybės principams.

1.3. Ginčijamo nutarimo pagrindu atliekamas buvusios kadencijos Seimo ir Vyriausybės, atskirų jos narių 2008–2016 metų veiklos tyrimas, pasak pareiškėjos, sudaro prielaidas atsirasti nestabilumui valdant valstybę, tvarkant viešuosius reikalus, taip pat pažeisti asmens teises ir laisves, kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, be to, kelia grėsmę demokratinės teisinės valstybės principams.

II

Suinteresuoto asmens atstovės argumentai

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovės Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkės Agnės Širinskienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaruja Konstitucijai ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymui. Suinteresuoto asmens Seimo atstovės pozicija grindžiama šiais argumentais.

2.1. Remiantis Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulės nuostatomis, Komisijos atliekamas tyrimas vertintinas kaip Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto (toliau – NSGK) atlikto parlamentinio tyrimo, kurio išvadai pritarta Seimo 2018 m. birželio 5 d. nutarimu Nr. XIII-1228 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto atlikto parlamentinio tyrimo dėl asmenų, verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimo neteisėto poveikio valstybės institucijoms priimant sprendimus ir galimos neteisėtos įtakos politiniams procesams išvados“ (toliau – ir NSGK išvada), tęsinys, nes šio tyrimo metu nustatytoms faktinėms aplinkybėms išsiaiškinti būtina detali analizė, be to, viešojoje erdvėje pasirodė reikšmingos naujos informacijos apie galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį skiriant teisėsaugos pareigūnus, darant įtaką politiniams procesams Seime.

Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarime apibrėžtas konkretus laikotarpis (2008–2016 metai) ir yra pakankamai detalizuotas tyrimo objektas, taip pat šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 5 punkte suformuluotu klausimu sudarytos prielaidos NSGK atlikto tyrimo metu nustatytų problemų tyrimą padaryti išsamesnį. Pasak suinteresuoto asmens Seimo atstovės, kitų Seimo laikinųjų tyrimo komisijų užduotys ir tyrimo objektai yra buvę kur kas abstraktesni.

2.2. Suinteresuoto asmens Seimo atstovės nuomone, Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas asmenų, verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimai darytas neteisėtas poveikis valstybės institucijoms priimant sprendimus ir galimai daryta neteisėta įtaka politiniams procesams, kuriuos Komisija buvo įpareigota ištirti, taip pat apie kuriuos, ištyrusi nustatytas aplinkybes ir faktus, turėjo pateikti išvadą Seimui, o pagal šio straipsnio 2 dalį buvo

įpareigota pateikti pasiūlymus dėl būtinų priemonių šio tyrimo metu nustatytoms problemoms spręsti, yra valstybinės svarbos klausimai.

Be to, Konstitucinis Teismas 2006 m. balandžio 4 d. nutarime yra pažymėjęs, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti kokio nors išsamaus (baigtinio) klausimų, kuriems ištirti Seimas gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, sąrašo; Seimas iš esmės gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, skirtas kuo įvairiausiems valstybėje ir visuomenėje vykstantiems procesams ištirti.

2.3. Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 2 straipsnyje nustatyta, kad Komisiją sudaro 12 Seimo narių, pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą turinčių teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Slaptai“. Komisija *inter alia* šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 5 punkte suformuluotam klausimui spręsti, laikydamasi Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte (2012 m. spalio 2 d. redakcija) nustatytų sąlygų, gali prašyti informacijos, tik tiesiogiai susijusios su tiriamos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams darymu tiriamuoju laikotarpiu. Komisija, tirdama ypatingos, valstybinės svarbos klausimus, teisėtai ir pagrįstai yra įgaliota atitinkamų įstatymų nustatyta tvarka gauti, be kita ko, teisėsaugos ir žvalgybos institucijų turimą informaciją, tiesiogiai susijusią su atliekamu tyrimu, net jeigu tai yra valstybės ar tarnybinė paslaptis.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

3. Seimas 2018 m. rugsėjo 25 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“, kurio 4 straipsnio 1 dalies atitiktį Konstitucijai ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymui ginčija pareiškėja šioje konstitucinės justicijos byloje.

4. Šiame Seimo nutarime nustatyta:

„Lietuvos Respublikos Seimas,

vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo statuto 71, 72, 73 straipsniais;

įvertinęs Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto (toliau – NSGK) atlikto parlamentinio tyrimo dėl asmenų, verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimo neteisėto poveikio valstybės institucijoms priimant sprendimus ir galimos neteisėtos įtakos politiniams procesams išvadoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. birželio 5 d. nutarimu Nr. XIII-1228 (toliau – NSGK išvada), apibendrintą informaciją apie verslo subjektų ir

kitų interesų grupių galimą neteisėtą poveikį darant įtaką valstybės valdymui bei politinių sprendimų priėmimui;

pripažindamas, kad NSGK išvada atskleidė didelį politinės korupcijos mastą bei verslo subjektų ir kitų interesų grupių siekį užvaldyti valstybę;

atsižvelgdamas į tai, kad kai kurioms kartu su NSGK išvada Seimui pateiktuose prieduose fiksuotoms faktinėms aplinkybėms išsiaiškinti yra būtina detali analizė;

siekdamas nustatyti, kodėl laiku nebuvo imtasi priemonių, kurios mažintų NSGK išvadoje nurodytą verslo grupių neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį politikams bei valstybės institucijoms, o kartu užkirstų kelią verslo grupių siekiui užvaldyti valstybę;

siekdamas išsiaiškinti svarbiausias faktines aplinkybes, susijusias su politikų priimtais sprendimais, kada politikų sprendimai valstybei ypač reikšminguose ūkio sektoriuose galėjo būti paveikti neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio, skatinant politikus priimti sprendimus, kurie galimai neatitinka valstybės interesų;

pripažindamas, kad NSGK išvados rengimo laikotarpiu ir po to, Seimui svarstant tas išvadas, viešojoje erdvėje pasirodė reikšmingos naujos informacijos apie galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį skiriant teisėsaugos pareigūnus, darant įtaką politiniams procesams Seime ir netgi galimai siekiant formuoti verslo grupėms potencialiai palankią valdančiąją daugumą Seime 2008–2012 m.;

pripažindamas ir gindamas visuomenės teisę žinoti politikų veiksmus ir priimtus sprendimus, tokių sprendimų priežastis, galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį jų priėmimo procesui bei bandymus daryti įtaką galimai valstybės interesams prieštaraujančių sprendimų priėmimui, nutaria:

1 straipsnis.

Sudaryti Lietuvos Respublikos Seimo laikinąją tyrimo komisiją dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo (toliau – Komisija).

2 straipsnis.

Komisiją sudaryti iš 12 Seimo narių, pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą turinčių teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Slaptai“, laikantis Seimo frakcijų proporcinio atstovavimo principo:

- 1) Rimas Andrikis;
- 2) Valius Ažuolas;
- 3) Dainius Gaižauskas;
- 4) Eugenijus Gentvilas;
- 5) Jonas Jarutis;

- 6) Michal Mackevič;
- 7) Kęstutis Mažeika;
- 8) Aušrinė Norkienė;
- 9) Virgilijus Poderys;
- 10) Artūras Skardžius;
- 11) Irena Šiaulienė;
- 12) Agnė Širinskienė.

3 straipsnis.

Paskirti Komisijos pirmininke Seimo narę Agnę Širinskienę.

4 straipsnis.

1. Įpareigoti Komisiją ištirti 2008–2016 metų laikotarpiu:

1) suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių (toliau – interesų grupė) galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį šalies politiniams procesams, *inter alia* rinkimų eigai, parlamentinių koalicijų formavimui, parlamentinių frakcijų, atskirų politikų darbui, partijų ir visuomeninių judėjimų veiklai ir finansavimui;

2) interesų grupės galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį teisėkūros procesui (teisės aktų inicijavimui, rengimui, svarstymui ir (ar) priėmimui);

3) interesų grupės galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai;

4) interesų grupės galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai;

5) kokią teisėsaugos ir žvalgybos institucijų turėtą informaciją, kuri yra tiesiogiai susijusi su neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio politikams, valstybės tarnautojams bei politiniams procesams darymu, gavo kompetentingos institucijos, be kita ko nurodant, kaip, kokio pobūdžio, kokia tvarka teisėsaugos ir žvalgybos institucijos teikė informaciją šios dalies 1–4 punktuose apibrėžtais klausimais kompetentingoms institucijoms ir NSGK; kokios pateiktos informacijos pagrindu buvo daromos kompetentingų institucijų išvados, kokie teisės aktai inicijuojami, kokių kitų priemonių buvo imtasi.

2. Pateikti pasiūlymus dėl teisės aktų pakeitimo, papildymo, pripažinimo netekusiais galios ar naujų teisės aktų parengimo ir priėmimo ar kitų priemonių, kurios būtinos šio straipsnio 1 dalyje apibrėžto tyrimo metu nustatytoms problemoms spręsti.

5 straipsnis.

Pavesti Komisijai parlamentinį tyrimą atlikti ir Lietuvos Respublikos Seimui pateikti išvadą ir nutarimo projektą iki 2019 m. gegužės 1 d.“

4.1. Taigi Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimu buvo:

- sudaryta Seimo laikinoji tyrimo komisija dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo (1 straipsnis);

- nustatyti reikalavimai Komisijos sudėčiai – ji turėjo būti sudaryta iš 12 Seimo narių, pagal Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymą turinčių teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Slaptai“, laikantis Seimo frakcijų proporcinio atstovavimo principo (2 straipsnis);

- patvirtinta konkreti Komisijos sudėtis (2 straipsnis);

- viena Komisijos narė paskirta jos pirmininke (3 straipsnis);

- nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota iširti atlikdama galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą (4 straipsnio 1 dalis);

- nustatytas pavedimas Komisijai pateikti pasiūlymus dėl teisės aktų ar kitų priemonių, kurios būtinos spręsti problemoms, paaiškėjusioms ištyrus 4 straipsnio 1 dalyje nurodytus klausimus (4 straipsnio 2 dalis);

- nustatytas terminas, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą, – iki 2019 m. gegužės 1 d. (5 straipsnis).

Pažymėtina, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 2 straipsnis, kuriame įtvirtinti reikalavimai Komisijos sudėčiai ir nustatyta Komisijos sudėtis, 3 straipsnis, kuriame nurodyta Komisijos pirmininkė, 4 straipsnio 1 dalis, kurią ginčija pareiškėja ir kurioje nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota iširti atlikdama galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą, 4 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatytas pavedimas Komisijai pateikti pasiūlymus dėl parlamentinio tyrimo metu paaiškėjusių problemų sprendimo, 5 straipsnis, kuriame nustatytas terminas, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą, yra skirti pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytos Komisijos sudėčiai nustatyti, jame Komisijai nustatytam Seimo pavedimui detalizuoti ir šio pavedimo įvykdymo terminui nustatyti.

4.2. Kaip nurodyta Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulėje, jis buvo priimtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo statuto 71, 72, 73 straipsniais.

4.3. Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulėje nurodytos šios priežastys, lėmusios Komisijos sudarymą ir pavedimą jai atlikti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą: NSGK išvadoje pateikta apibendrinta informacija apie verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimą neteisėtą poveikį valstybės valdymui ir politinių sprendimų priėmimui, kurią įvertinęs Seimas

pripažino, kad NSGK išvada atskleidė didelį politinės korupcijos mastą ir verslo subjektų bei kitų interesų grupių siekį užvaldyti valstybę ir kad yra poreikis atlikti kai kurių kartu su NSGK išvada Seimui pateiktuose prieduose fiksuotų faktinių aplinkybių detalią analizę, taip pat viešojoje erdvėje pasirodžiusi reikšminga nauja informacija apie galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį skiriant teisėsaugos pareigūnus, darant įtaką politiniams procesams Seime ir netgi galimai siekiant formuoti verslo grupėms potencialiai palankią valdančiąją daugumą Seime 2008–2012 metais.

4.3.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad Seimo 2018 m. birželio 5 d. nutarimu Nr. XIII-1228 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto atlikto parlamentinio tyrimo dėl asmenų, verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimo neteisėto poveikio valstybės institucijoms priimant sprendimus ir galimos neteisėtos įtakos politiniams procesams išvados“ pritarta NSGK išvada. Šioje išvadoje nėra nurodyti jos priedai, tačiau iš jos 7.9 papunkčio aišku, kad NSGK rėmėsi įvairių valstybės institucijų, pareigūnų ir kitų asmenų pateikta informacija, išdėstyta daugiau kaip trisdešimtyje dokumentų.

4.3.2. Pažymėtina ir tai, kad NSGK išvadoje, kuriai pritarta minėtu Seimo 2018 m. birželio 5 d. nutarimu, be kita ko, konstatuota, jog neteisėtą poveikį valstybės institucijoms priimant sprendimus ar neteisėtą įtaką kai kuriems politikams ir (ar) politiniams procesams siekė daryti (arba darė) ir grėsmę atitinkamai valstybės interesams, demokratiniam valstybės valdymui, nacionaliniam saugumui kėlė, be kita ko, tam tikra Rusijos Federacijos valstybinės korporacijos „Rosatom“ ir jos valdomos bendrovės NUKEM atstovų veikla (8.1.3.1, 8.3.3 papunkčiai), tam tikra koncerno „MG Baltic“, kitų įmonių savininkų ir atstovų veikla (8.1.3.2, 8.3.3 papunkčiai), tam tikra Rusijos karinio pramoninio komplekso įmonės „Iževskij radiozavod“, Rusijos įmonės „Severnyj zavod“ atstovų veikla (8.3.3 papunktis), šių asmenų įtaka VĮ Ignalinos atominės elektrinės, AB „Lietuvos geležinkeliai“, VĮ „Oro navigacija“ veiklai (8.3.3 papunktis), kai kurių politinių partijų neskaidrus ir neteisėtas finansavimas (8.2.3 papunktis).

4.3.3. Taigi, aiškinant Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulės nuostatas, pažymėtina, kad jose nėra sukonkretinta, kokių faktinių aplinkybių, konstatuotų NSGK išvadoje ar fiksuotų dokumentuose, kuriais atlikdamas tyrimą rėmėsi NSGK, detali analizė yra būtina, taip pat kokia viešojoje erdvėje pasirodžiusi nauja informacija apie galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį skiriant teisėsaugos pareigūnus ir darant įtaką politiniams procesams Seime yra reikšminga (išskyrus minimą galimą siekį formuoti verslo grupėms potencialiai palankią valdančiąją daugumą Seime 2008–2012 metais). Pažymėtina ir tai, kad iš šio nutarimo preambulės nuostatų matyti, jog Komisijos sudarymas ir pavedimas jai atlikti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą yra grindžiamas poreikiu detaliau ištirti ne tik NSGK išvadoje nustatytas ar dokumentuose, kuriais atlikdamas tyrimą rėmėsi NSGK, fiksuotas faktines aplinkybes, bet ir kitą nesukonkretintą viešojoje

erdvėje pasirodžiusią naują informaciją apie galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį skiriant teisėsaugos pareigūnus ir darant įtaką politiniams procesams Seime.

4.4. Iš Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulės matyti šie Komisijos sudarymo siekiai: užtikrinti visuomenės teisę žinoti apie politikų veiksmus ir priimtus sprendimus, tokių sprendimų priežastis, galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį jų priėmimo procesui bei bandymus daryti įtaką galimai valstybės interesams prieštaraujančių sprendimų priėmimui, išsiaiškinant svarbiausias faktines aplinkybes, susijusias su politikų priimtais sprendimais, *inter alia* valstybei ypač reikšminguose ūkio sektoriuose, taip pat nustatant, kodėl laiku nebuvo imtasi priemonių, kurios mažintų NSGK išvadoje nurodytą verslo grupių neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį politikams ir valstybės institucijoms, o kartu užkirstų kelią verslo grupių siekiui užvaldyti valstybę.

4.5. Kaip minėta, pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 1 straipsnį sudaryta Komisija, kuriai pavesta atlikti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą. Pažymėtina, kad šis Seimo pavedimas Komisijai detalizuotas ginčijamoje šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nurodant parlamentinio tyrimo klausimus.

4.5.1. Pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą Komisija buvo įpareigota ištirti 2008–2016 metų laikotarpiu suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį šalies politiniams procesams (*inter alia* rinkimų eigai, parlamentinių koalicijų formavimui, parlamentinių frakcijų, atskirų politikų darbui, partijų ir visuomeninių judėjimų veiklai ir finansavimui).

Pažymėtina, kad iš šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nėra aišku:

– kokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, *inter alia* kokių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų asmenų ir (ar) jų grupių galimai 2008–2016 metais daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis politiniams procesams turi būti tiriama;

– kokiems 2008–2016 metų šalies politiniams procesams, *inter alia* kurių rinkimų eigai, kokių parlamentinių koalicijų formavimui, kurių parlamentinių frakcijų, kurių atskirų politikų darbui, kurių politinių partijų ir visuomeninių judėjimų finansavimui ir kokiai jų veiklai, galimai daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis turi būti tiriama.

Pažymėtina ir tai, kad pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą Komisijai pavesta tirti suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių įtaką visiems šalies politiniams procesams 2008–2016 metais, t. y. neapsiribojant šio nutarimo preambulėje nurodytu galimu siekiu formuoti verslo grupėms potencialiai palankią valdančiąją daugumą Seime 2008–2012 metais.

4.5.2. Pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktą Komisija buvo įpareigota ištirti 2008–2016 metų laikotarpiu suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių galimai

darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį teisėkūros procesui (teisės aktų inicijavimui, rengimui, svarstymui ir (ar) priėmimui).

Pažymėtina, kad iš šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 2 punkto nėra aišku:

– kokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, *inter alia* kokių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų asmenų ir (ar) jų grupių galimai 2008–2016 metais daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis teisėkūros procesams turi būti tiriama;

– kokiems 2008–2016 metų šalies teisėkūros procesams, *inter alia* kurių (kurios srities) teisės aktų inicijavimui, rengimui, svarstymui ir (ar) priėmimui, galimai daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis turi būti tiriama.

4.5.3. Pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 3 punktą Komisija buvo įpareigota ištirti 2008–2016 metų laikotarpiu suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai.

Pažymėtina, kad iš šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 3 punkto nėra aišku:

– kokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, *inter alia* kokių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų asmenų ir (ar) jų grupių galimai 2008–2016 metais daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai turi būti tiriama;

– kokių valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai 2008–2016 metais galimai daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis turi būti tiriama.

4.5.4. Pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 4 punktą Komisija buvo įpareigota ištirti 2008–2016 metų laikotarpiu suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai.

Pažymėtina, kad iš šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 4 punkto nėra aišku:

– kokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, *inter alia* kokių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų asmenų ir (ar) jų grupių galimai 2008–2016 metais daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai turi būti tiriama;

– kokių valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), *inter alia* kokių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų įmonių, viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai 2008–2016 metais galimai daryta neteisėta įtaka ir (ar) poveikis turi būti tiriama.

4.5.5. Pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 5 punktą Komisija buvo įpareigota ištirti, kokią teisėsaugos ir žvalgybos institucijų turėtą informaciją, kuri yra tiesiogiai susijusi su neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams darymu 2008–2016 metų laikotarpiu, gavo kompetentingos institucijos, be kita ko, nurodyti, kaip, kokio pobūdžio, kokia tvarka teisėsaugos ir žvalgybos institucijos kompetentingoms institucijoms ir NSGK teikė informaciją šios dalies 1–4 punktuose apibrėžtais klausimais, taip pat kokios pateiktos informacijos pagrindu buvo daromos kompetentingų institucijų išvados, kokie teisės aktai inicijuojami, kokių kitų priemonių buvo imtasi.

Pažymėtina, kad iš šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalies 5 punkto nėra aišku, kokių (kokios srities) kompetentingų institucijų veikla, susijusi su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais, turi būti tiriama.

4.5.6. Apibendrinant ginčijamoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su šio nutarimo preambulės nuostatomis, pažymėtina, kad pagal jį Komisijai pavesta ištirti bet kurių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, taip pat bet kurių kitų suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, apie kuriuos viešojoje erdvėje pasirodė reikšmingos naujos informacijos, 2008–2016 metais galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį bet kuriems tuo laikotarpiu vykusiems šalies politiniams procesams, bet kuriems to laikotarpio teisėkūros procesams, bet kurių valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai tuo laikotarpiu, bet kurių valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai tuo laikotarpiu, bet kurių kompetentingų institucijų veiklą, susijusią su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais tuo laikotarpiu. Konkrečiai kalbant, ginčijamoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas Komisijos tyrimo objektas nėra apribotas jokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, minimų NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, ar kitų suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių veikla 2008–2016 metais, taip pat jokiais NSGK išvadoje nustatytais ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, fiksuotomis ar kitomis faktinėmis to laikotarpio aplinkybėmis, jokių (jokios srities) kompetentingų institucijų veikla, susijusia su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais.

5. Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas ne kartą buvo keičiamas.

5.1. Seimas 2018 m. gruodžio 13 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-1772 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos

politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“ pakeitimo“ (toliau – Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

5.1.1. Šio nutarimo 1 straipsniu pakeista Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulė – ji išdėstyta nauja redakcija ir papildyta šia pastraipa: „*pažymėdamas*, kad viešojoje erdvėje taip pat pasirodė reikšmingos informacijos apie galimą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį politiniams procesams ir valstybės institucijoms, kaip antai apie galimą pensijų fondų interesų atstovavimą teisėkūros procese ar kreipiantis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą arba apie bandymus daryti įtaką nepriklausomų institucijų, tokių kaip Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, reikšmingų sprendimų priėmimo procesams, ir dėl to kilus pagrįstų abejonų, kad ir 2016–2020 m. kadencijos Seime yra galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio politiniams procesams, valstybės institucijoms ar tarnautojams priimant sprendimus apraiškų;“. Pažymėtina, kad kitų Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulės nuostatų turinys liko nepakeistas.

Taigi naujojoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo preambulės (2018 m. gruodžio 13 d. redakcija) pastraipoje nurodyta dar viena priežastis atlikti Komisijos tyrimą: viešojoje erdvėje pasirodžiusi reikšminga informacija apie galimą pensijų fondų interesų atstovavimą teisėkūros procese ar kreipiantis į Konstitucinį Teismą, taip pat apie bandymus daryti įtaką Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – VTEK) sprendimų priėmimui ir dėl to kilusios abejonės dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio 2016–2020 metų kadencijos Seimui, politiniams procesams, valstybės institucijoms ar tarnautojams priimant sprendimus.

5.1.2. Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimo 2 straipsniu pakeista ginčijamos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa ir joje nustatyta: „Įpareigoti Komisiją ištirti 2008–2018 metų laikotarpiu: <...>“; kitos ginčijamos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies nuostatos nepakeistos.

Taigi Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) nustatyti parlamentinio tyrimo klausimai pakito tik tuo aspektu, kad buvo išplėstas Komisijai pavestų tirti suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių veiklos, politinių procesų, teisėkūros procesų, valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimo ar skyrimo ir (ar) jų veiklos, valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimo ar skyrimo ir (ar) jų veiklos, kompetentingų institucijų veiklos, susijusios su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais, laikotarpis: vietoj 2008–2016 metų nustatytas 2008–2018 metų tiriamasis laikotarpis. Pažymėtina, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) nustatytas teisinis reguliavimas minėta nauja šio nutarimo preambulės (2018 m. gruodžio 13 d. redakcija) pastraipa iš esmės nepakeistas: Komisijos tyrimo objektas liko neapribotas jokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių veikla 2008–2018 metais, taip pat jokiomis

faktinėmis to laikotarpio aplinkybėmis, *inter alia* galimu pensijų fondų interesų atstovavimu teisėkūros procese ir kreipiantis į Konstitucinį Teismą bei bandymais daryti įtaką nepriklausomų institucijų, kaip antai VTEK, reikšmingų sprendimų priėmimo procesams.

5.2. Seimas 2019 m. balandžio 11 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-2063 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“ pakeitimo“, taip pat 2019 m. gruodžio 12 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-2667 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“ pakeitimo“. Šiais Seimo nutarimais buvo pakeistas Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 5 straipsnis ir atitinkamai iki 2019 m. gruodžio 15 d. ir 2020 m. balandžio 30 d. pratęsta Komisijos veiklos trukmė. Kitos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) nuostatos šiais nutarimais nebuvo pakeistos.

6. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Seimas 2020 m. gegužės 14 d. priėmė nutarimą Nr. XIII-2937 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos atlikto parlamentinio tyrimo dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje išvados“ (toliau – Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimas), kuriuo pritarė Komisijos išvadai.

Komisijos išvados 8 punkte, be kita ko, nurodyta, kad Komisija „savo parlamentinį tyrimą sutelkė ties užduotimi ištirti 2008–2018 metų laikotarpiu interesų grupių galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai bei nagrinėjo atskirus epizodus“, susijusius su VTEK veikla, Generalinės prokuratūros veikla, Seimo narių grupės prašymo Nr. 1B-18/2018 Konstituciniam Teismui ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo (2018 m. birželio 28 d. redakcija) nuostatos, pateikimo aplinkybėmis. Kaip matyti iš šios išvados 8.1–8.3 papunkčių, Komisijos tirti epizodai vyko ne visą 2008–2018 metų laikotarpį, o 2013–2014, 2017, 2018 metais.

Taigi iš Komisijos išvados 8 punkto matyti ir tai, kad Komisija pati nustatė atliekamo parlamentinio tyrimo objektą, t. y. konkretaus valstybės pareigūno (VTEK pirmininko) skyrimo ir konkretaus valstybės tarnautojo (VTEK skyriaus vedėjo) atleidimo 2017 metais aplinkybes, konkrečios valstybės institucijos (Generalinės prokuratūros) tam tikrą veiklą 2013–2014 metais, tam tikras 2018 metų aplinkybes, susijusias su Seimo narių grupės prašymo Konstituciniam Teismui ištirti Pensijų kaupimo įstatymo nuostatų konstitucingumą teikimu.

II

Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualus**Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo ir veiklos teisinis reguliavimas**

7. Kaip minėta, Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo, kurio 4 straipsnio 1 dalį ginčija pareiškėja, preambulėje nurodyta, kad šį nutarimą Seimas priėmė vadovaudamasis Seimo statuto 71, 72, 73 straipsniais. Todėl šios konstitucinės justicijos bylos kontekste yra aktualios Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija; toliau – Seimo statutas) nuostatos, kuriose reglamentuojamas Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymas.

7.1. Seimo statuto 71 straipsnio „Komisijų sudarymas“ 1 dalyje nustatyta, kad Seimas, pripažinęs būtinybę, gali sudaryti *inter alia* laikinąsias tyrimo komisijas kokiam nors klausimui iširti, parengti ar kitiems Seimo pavedimams atlikti.

7.2. Seimo statuto 72 straipsnio „Laikiniųjų kontrolės arba tyrimo komisijų sudarymo tvarka“ 1 dalyje nustatyta, kad *inter alia* laikinosios tyrimo komisijos sudaromos surinkti ir Seimui pateikti informaciją bei išvadas, reikalingas kilusiai problemai nagrinėti ir sprendimui priimti.

7.3. Seimo statuto 73 straipsnio „Iniciatyva sudaryti laikinąją kontrolės arba tyrimo komisiją“ 2 dalyje *inter alia* nustatyta, kad laikinosios tyrimo komisijos sudarymo iniciatoriai turi pateikti Seimui nutarimo dėl tokios komisijos sudarymo projektą, kuriame nurodomas jos sudarymo tikslas, uždaviniai ir jos įgaliojimai.

7.4. Šiame kontekste taip pat paminėtinas Seimo statuto 25 straipsnis „Seimo komitetai ir komisijos“ (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu), pagal kurį Seimas įstatymų projektams nagrinėti bei kitiems klausimams, Konstitucijos priskirtiems Seimo kompetencijai, rengti iš savo narių sudaro komitetus (1 dalis), o trumpalaikiams ar siauresnės paskirties klausimams spręsti, konkretiems pavedimams vykdyti Seimas iš savo narių gali sudaryti *inter alia* laikinąsias tyrimo komisijas (3 dalis).

7.5. Kaip 2019 m. gegužės 16 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Seimo statuto 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 1, 3 dalyse, 71 straipsnio 1 dalyje, 72 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą Seimas, pripažinęs būtinybę, gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas pagal Konstituciją jo kompetencijai priskirtiems trumpalaikiams ar siauresnės nei priskirtieji komitetams paskirties klausimams, kurie gali būti susiję su kelių Seimo komitetų kompetencija, tirti, *inter alia* surinkti ir Seimui pateikti informaciją bei išvadas dėl šių klausimų, reikalingas kilusiai problemai spręsti.

8. Pažymėtina, kad šioje byloje aktualus ir Seimo laikinųjų tyrimo komisijų sudarymo ir veiklos teisinis reguliavimas, įtvirtintas Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme, kurio 2 straipsnio 1 dalies atžvilgiu Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis yra ginčijama.

8.1. Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 2 straipsnyje „Komisijos sudarymas ir jos veiklos trukmė“ *inter alia* nustatyta, kad:

– Seimas, pripažinęs būtinybę ištirti valstybinės svarbos klausimą, gali sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją (1 dalis);

– komisijos tiriamas klausimas ir darbo trukmė nustatomi Seimo nutarimu (3 dalis).

8.2. Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 3 straipsnio „Komisijos uždaviniai“ (su 2003 m. balandžio 3 d. pakeitimu) 1 dalyje nustatyta, kad Seimo laikinoji tyrimo komisija turi išsiaiškinti ir nustatyti, ar buvo atlikti veiksmai, priimti sprendimai dėl klausimų, kuriuos jai pavesta ištirti, taip pat išsiaiškinti kitas su tiriamu klausimu susijusias aplinkybes.

8.3. Konstitucinis Teismas 2019 m. gegužės 16 d. nutarime, be kita ko, yra konstatavęs, kad pagal minėtą teisinį reguliavimą, įtvirtintą Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme, *inter alia* jo 2 straipsnio 1, 3 dalyse, Seimo statute, *inter alia* jo 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 3 dalyje, 72 straipsnio 1 dalyje, Seimo nutarimas, kuriuo sudaroma Seimo laikinoji tyrimo komisija, nėra savitikslis: jame nustatomas konkretus valstybinės svarbos klausimas, kurį pavedama ištirti komisijai, apibrėžiamos pavedamo atlikti tyrimo ribos.

9. Taigi, Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, kurios atžvilgiu ginčijama Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis, aiškinant šio įstatymo 2 straipsnio 3 dalies, 3 straipsnio (su 2003 m. balandžio 3 d. pakeitimu) 1 dalies, taip pat minėtų Seimo statuto 25 straipsnio (su 2018 m. lapkričio 8 d. pakeitimu) 3 dalies, 71 straipsnio 1 dalies, 72 straipsnio 1 dalies, 73 straipsnio 2 dalies nuostatų kontekste, pažymėtina, kad Seimo nutarime, kuriuo sudaroma Seimo laikinoji tyrimo komisija, Seimui pripažinus būtinybę ištirti valstybinės svarbos klausimą, ir kuriame yra nurodoma tokios komisijos sudarymo tikslas, uždaviniai ir jos įgaliojimai, turi būti nustatytas konkretus jai pavedamas ištirti valstybinės svarbos klausimas, apibrėžiamos pavedamo atlikti tyrimo ribos, kurių paisydama ji turi išsiaiškinti ir nustatyti, ar buvo atlikti veiksmai, priimti sprendimai dėl klausimo, kurį jai pavesta ištirti, taip pat išsiaiškinti kitas su tiriamu klausimu susijusias aplinkybes, surinkti ir Seimui pateikti informaciją bei išvadas dėl šio klausimo, reikalingas kilusiai problemai spręsti.

III

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

10. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota ištirti atlikdama galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą, atitiktis *inter alia* Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims, 67 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

11. Kaip Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas; konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų (*inter alia* 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2016 m. liepos 8 d., 2019 m. balandžio 16 d. nutarimai); konstitucinis teisinės valstybės principas yra itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų (*inter alia* 2004 m. gruodžio 29 d., 2017 m. birželio 26 d., 2020 m. kovo 18 d. nutarimai).

11.1. Vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas, kuris suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių (*inter alia* 2003 m. gegužės 30 d., 2016 m. gruodžio 7 d., 2019 m. birželio 7 d. nutarimai); teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2017 m. vasario 24 d., 2019 m. birželio 7 d. nutarimai); iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla teisinio reguliavimo aiškumo ir apibrėžtumo imperatyvai (2016 m. gruodžio 7 d. nutarimas).

11.2. Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisės aktus jie gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; leidžiant teisės aktus turi būti paisoma teisėkūros procedūrinių reikalavimų, taip pat ir tų, kuriuos yra nusistatęs pats teisėkūros subjektas (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2019 m. balandžio 16 d. nutarimai). Aiškindamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinį, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad pagal šį principą teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*) (*inter alia* 2015 m. spalio 20 d., 2018 m. balandžio 27 d., 2020 m. vasario 18 d. nutarimai).

11.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla reikalavimas paisyti bendrojo teisės principo *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda) (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2014 m. gegužės 27 d., 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimai).

11.4. Pažymėtina, kad konstitucinis teisinės valstybės principas, be kita ko, reiškia, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2014 m. gegužės 27 d., 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimai). Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad konstitucinis teisinės valstybės principas atsispindi ir konstitucinius atsakingo valdymo, valdžios atsakomybės visuomenei principus įtvirtinančiose Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalyse, kuriose nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (*inter alia* 2018 m. balandžio 12 d., 2018 m. birželio 19 d., 2019 m. balandžio 16 d. nutarimai); atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės

institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (*inter alia* 2012 m. spalio 26 d., 2012 m. lapkričio 10 d. išvados, 2018 m. kovo 2 d., 2018 m. birželio 19 d. nutarimai).

12. Kaip minėta, pareiškėja ginčija Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies atitiktį *inter alia* Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad *inter alia* Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas, yra įtvirtintas konstitucinis valdžių padalijimo principas (*inter alia* 1998 m. sausio 10 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2010 m. rugsėjo 7 d. nutarimai). Konstitucinis valdžių padalijimo principas neatsiejamas ir nuo Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valdžios galias riboja Konstitucija (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2013 m. liepos 1 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai).

13. Kaip minėta, pareiškėja ginčija Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies atitiktį *inter alia* Konstitucijos 67 straipsniui.

Konstitucinis Teismas *inter alia* 2004 m. gegužės 13 d. nutarime yra pažymėjęs, kad:

– Seimo konstituciniai įgaliojimai yra įtvirtinti Konstitucijos 67 straipsnyje; šiame Konstitucijos straipsnyje įtvirtintų Seimo konstitucinių įgaliojimų sąrašas nėra baigtinis; įvairūs Seimo įgaliojimai yra įtvirtinti ir kituose Konstitucijos straipsniuose (jų dalyse);

– Seimo įgaliojimai pagal Konstituciją gali būti nustatomi ir yra nustatyti ne tik Konstitucijoje, bet ir įstatymuose; Seimas, kaip Tautos atstovybė, turi teisę įstatymais nustatyti ir tokius savo įgaliojimus, kurie nėra *expressis verbis* nurodyti Konstitucijoje, tačiau yra skirti Seimo konstitucinėms funkcijoms įgyvendinti; tai darydamas Seimas taip pat yra saistomas Konstitucijos;

– iš Konstitucijos nuostatų, kuriose nustatyti Seimo įgaliojimai, matyti, kad Seimas, įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus, vykdo klasikines demokratinės teisinės valstybės parlamento funkcijas: Seimas leidžia įstatymus (įstatymų leidybos funkcija), vykdo vykdomosios valdžios ir kitų valstybės institucijų (išskyrus teismus) parlamentinę kontrolę (kontrolės funkcija), steigia valstybės institucijas, skiria ir atleidžia jų vadovus bei kitus valstybės pareigūnus (steigiamoji funkcija), tvirtina valstybės biudžetą ir prižiūri, kaip jis vykdomas (biudžetinė funkcija), ir kt.

14. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 76 straipsnį Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas, turintis įstatymo galią. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad šiame Konstitucijos straipsnyje suformuluota blanketinė norma, leidžianti Seimui pačiam nustatyti savo struktūrą, darbo tvarką, įstatymų ir kitų teisės aktų pateikimo, svarstymo ir priėmimo procedūras, Seimo struktūrinių padalinių kompetenciją, jų

tarpusavio santykius, reglamentuoti kitus Seimo funkcionavimo klausimus (2000 m. kovo 30 d., 2012 m. gegužės 2 d., 2019 m. gruodžio 18 d. nutarimai); turi būti nustatytos tokios Seimo struktūra ir darbo tvarka, kad Seimas – Tautos atstovybė galėtų vykdyti savo konstitucines funkcijas (2004 m. gegužės 13 d., 2019 m. gruodžio 18 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Seimas, nustatydamas *inter alia* savo struktūrinius padalinius, jų kompetenciją, formuluodamas jiems tam tikrus uždavinius, yra saistomas Konstitucijos normų ir principų (2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. balandžio 4 d. nutarimai).

15. Pažymėtina, kad Konstitucijoje, *inter alia* jos 67, 76 straipsniuose, yra įtvirtinti Seimo įgaliojimai, paisant *inter alia* konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų, nustatyti savo struktūrinius padalinius, *inter alia* sudaryti Seimo laikinąsias tyrimo komisijas ir suformuluoti jų uždavinius.

Nagrinėjamai konstitucinės justicijos bylai aktualios šios oficialiosios konstitucinės Seimo laikinųjų tyrimo komisijų doktrinos nuostatos:

- pagal Konstituciją Seimas privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų sudarytos teisinės prielaidos gauti jo konstituciniams įgaliojimams vykdyti reikalingą informaciją (2006 m. balandžio 4 d., 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimai);

- Seimo konstitucinės funkcijos, Konstitucijoje įtvirtinti Seimo įgaliojimai suponuoja Seimo įgaliojimus kiekvienu atveju, kai iškyla būtinybė spręsti kurį nors Seimo konstitucinei kompetencijai priskirtą klausimą, siekti gauti išsamią, objektyvią informaciją, reikalingą atitinkamiems sprendimams priimti; Seimas, turėdamas šiuos įgaliojimus ir diskreciją sudaryti savo struktūrinius padalinius, nustatyti jų kompetenciją, suformuluoti jiems tam tikrus uždavinius, turi ir diskreciją sudaryti tokius savo struktūrinius padalinius, kuriems būtų pavedama atlikti tyrimą, kad būtų surinkta informacija apie tam tikrus valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, apie padėtį įvairiose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas (2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. balandžio 4 d., 2016 m. gruodžio 22 d., 2019 m. gegužės 16 d. nutarimai);

- tam, kad galėtų tinkamai vykdyti savo konstitucines funkcijas, Seimui gali prireikti sudaryti ir tokius struktūrinius padalinius, kurie turėtų įgaliojimus įvairių valstybės ar savivaldybių institucijų, jų pareigūnų, kitų asmenų atžvilgiu; tokie įgaliojimai gali būti susiję ir su informacijos apie tam tikrus valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus, apie padėtį įvairiose valstybės ir visuomenės gyvenimo srityse ir jose kylančias problemas gavimu iš valstybės ar savivaldybių institucijų, jų pareigūnų, kitų (ir neatskaitingų Seimui) asmenų (2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. balandžio 4 d., 2015 m. gruodžio 30 d. nutarimai);

- kiekvienu konkrečiu atveju Seimas, prieš sprendamas dėl Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudarymo, privalo apsvarstyti ir įvertinti (*inter alia* tikslingumo aspektu), ar pagal

Konstituciją ir įstatymus ta Seimo laikinoji tyrimo komisija gali būti sudaryta, ar negali (2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. balandžio 4 d., 2016 m. gruodžio 22 d., 2019 m. gegužės 16 d. nutarimai);

– Seimas savo konstituciniais įgaliojimais sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas neturi naudotis taip, kad visą įstatymų leidybai ir kitoms savo funkcijoms vykdyti reikalingą informaciją rinktų pats ir jo veikloje dominuotų laikinųjų tyrimo ar panašios paskirties komisijų sudarymas ir jų atliekami tyrimai; Konstitucija nesuponuoja tokios Seimo veiklos; antraip galėtų būti sudarytos prielaidos tam tikromis aplinkybėmis trikdyti parlamento darbą, kliudyti Seimui – Tautos atstovybei racionaliai ir efektyviai veikti Tautos ir Lietuvos valstybės interesais (2006 m. balandžio 4 d. nutarimas);

– pagal Konstituciją negalima nustatyti kokio nors išsamaus (baigtinio) klausimų, kuriems ištirti Seimas gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, sąrašo; Seimas iš esmės gali sudaryti laikinąsias tyrimo komisijas, skirtas kuo įvairiausiems valstybėje ir visuomenėje vykstantiems procesams ištirti (2006 m. balandžio 4 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas, 2016 m. gruodžio 22 d., 2019 m. gegužės 16 d. nutarimai);

– Konstitucija, *inter alia* joje įtvirtintas atsakingo valdymo principas, suponuoja tokį Seimo laikinųjų tyrimo komisijų institutą ir tokį įstatymuose įtvirtintą šių komisijų sudarymo ir veiklos teisinį reguliavimą, kuriuo Seimo laikinosios tyrimo komisijos sudaromos ne bet kokiems, o tik ypatingiems, t. y. valstybinės svarbos, klausimams ištirti (2006 m. balandžio 4 d., 2016 m. gruodžio 22 d., 2019 m. gegužės 16 d. nutarimai); Konstitucijos nuostatos suponuoja galimybę įstatymu nustatyti plačius Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įgaliojimus, bet kartu įtvirtina tam tikras Seimo laikinųjų tyrimo komisijų tiriamos veiklos ribas, kurių įstatymais ar kitais teisės aktais negalima praplėsti (2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas, 2019 m. gegužės 16 d. nutarimas);

– Seimo laikinosios tyrimo komisijos įgaliojimai gali atsirasti tik iš Seimo, kaip Tautos atstovybės, akto – Seimo valios pareiškimo, o ne iš kokio nors Seimo struktūrinio padalinio ar kokios nors Seimo narių grupės valios ar ketinimo pareiškimo; dėl to tik Seimas gali spręsti, ar sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją tam tikru klausimu, ar jos nesudaryti, gali nustatyti jos sudėtį, uždavinius ir kt., – niekas negali už Seimą tokios jo valios pareikšti, taigi ir joks Seimo struktūrinis padalinys, jokia Seimo narių grupė (2006 m. balandžio 4 d. nutarimas).

16. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 67, 76 straipsnius, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, Seimas gali sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją tik pakankamai apibrėžtam valstybinės reikšmės klausimui ištirti, t. y. turi būti nustatyti tokie Seimo laikinosios tyrimo komisijos uždaviniai, būtini šiam klausimui ištirti, iš kurių būtų aiškios šios komisijos tiriamos veiklos ribos, *inter alia* kokią (kokios srities) informaciją apie kokius (kokios srities) valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus ir kokias (kokios srities) problemas Seimui būtina surinkti.

Taigi pagal Konstituciją, *inter alia* jos 67, 76 straipsnius, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus, Seimas negali nustatyti tokių valstybinės svarbos klausimui ištirti būtinų Seimo laikinosios tyrimo komisijos uždavinių, iš kurių nebūtų aiškios šios komisijos tiriamos veiklos ribos ir (ar) kurių būtų neįmanoma įgyvendinti; Seimo laikinajai tyrimo komisijai pavedamas ištirti valstybinės reikšmės klausimas ir (ar) jam ištirti būtini jos uždaviniai taip pat negali būti suformuluoti taip, kad būtų sudarytos prielaidos komisijai savo nuožiūra pasirinkti, kuriuos tyrimo uždavinius ir kokia apimtimi ji įgyvendins, taip nustatant savo atliekamo tyrimo ribas. Priešingu atveju Seimo laikinoji tyrimo komisija perimtų Seimo konstitucinius įgaliojimus apibrėžti tokiai komisijai pavedamą ištirti valstybinės svarbos klausimą ir nustatyti uždavinius, būtinus šiam klausimui ištirti.

IV

Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo atitikties Konstitucijai vertinimas

17. Šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjos prašymą tirama Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims, 67 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 2 straipsnio 1 daliai.

18. Kaip minėta, Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu ginčijamu teisiniu reguliavimu nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota ištirti atlikdama galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą ir kurie skirti pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytai Komisijai nustatytam Seimo pavedimui detalizuoti.

19. Pareiškėjos abejonės dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai grindžiamos tuo, kad, jos nuomone, ginčijamu Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimu sudarytai Seimo laikinajai tyrimo komisijai pavesto atlikti parlamentinio tyrimo objektas tiek laikotarpio, tiek klausimų apimties atžvilgiu yra apibrėžtas labai plačiai ir abstrakčiai, nesuformulavus konkrečių valstybinės svarbos klausimų ir numčius tirti iš esmės visus 2008–2016 metais vykusius politinius procesus, todėl Komisijos sudarymas ir jai pavesti uždaviniai prieštarauja konstituciniams valdžių padalijimo, Konstitucijos viršenybės principams, konstitucinei Seimo laikinųjų tyrimo komisijų ir parlamentinės kontrolės sampratai, sudaro prielaidas atsirasti nestabilumui valdant valstybę, tvarkant viešuosius reikalus, taip pat pažeisti asmens teises ir laisves, kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, kelia grėsmę demokratinės teisinės valstybės principams, neatitinka Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatyme įtvirtinto reikalavimo Seimo laikinąsias tyrimo komisijas sudaryti tik pripažinus būtinybę ištirti valstybinės svarbos klausimą.

20. Sprendžiant dėl Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją, *inter alia* jos 67, 76 straipsnius, konstitucinius atsakingo valdymo, teisinės valstybės principus:

– Seimas gali sudaryti Seimo laikinąją tyrimo komisiją tik pakankamai apibrėžtam valstybinės reikšmės klausimui ištirti, t. y. turi būti nustatyti tokie Seimo laikinosios tyrimo komisijos uždaviniai, būtini šiam klausimui ištirti, iš kurių būtų aiškios šios komisijos tiriamos veiklos ribos, *inter alia* kokią (kokios srities) informaciją apie kokius (kokios srities) valstybėje ir visuomenėje vykstančius procesus ir kokias (kokios srities) problemas Seimui būtina surinkti;

– Seimas negali nustatyti tokių valstybinės svarbos klausimui ištirti būtinų Seimo laikinosios tyrimo komisijos uždavinių, iš kurių nebūtų aiškios šios komisijos tiriamos veiklos ribos ir (ar) kurių būtų neįmanoma įgyvendinti;

– Seimo laikinajai tyrimo komisijai pavedamas ištirti valstybinės reikšmės klausimas ir (ar) jam ištirti būtini jos uždaviniai taip pat negali būti suformuluoti taip, kad būtų sudarytos prielaidos komisijai savo nuožiūra pasirinkti, kuriuos tyrimo uždavinius ir kokia apimtimi ji įgyvendins, taip nustatant savo atliekamo tyrimo ribas; priešingu atveju Seimo laikinoji tyrimo komisija perimtų Seimo konstitucinius įgaliojimus apibrėžti tokiai komisijai pavedamą ištirti valstybinės svarbos klausimą ir nustatyti uždavinius, būtinus šiam klausimui ištirti.

21. Minėta, kad pagal ginčijamoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su šio nutarimo preambulės nuostatomis, Komisijai pavesta ištirti bet kurių NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, minimų suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, taip pat bet kurių kitų suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, apie kuriuos viešojoje erdvėje pasirodė reikšmingos naujos informacijos, 2008–2016 metais galimai darytą neteisėtą įtaką ir (ar) poveikį bet kuriems tuo laikotarpiu vykusiems šalies politiniams procesams, bet kuriems to laikotarpio teisėkūros procesams, bet kurių valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai tuo laikotarpiu, bet kurių valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimui ar skyrimui ir (ar) jų veiklai tuo laikotarpiu, bet kurių kompetentingų institucijų veiklą, susijusią su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais, tuo laikotarpiu; konkrečiai kalbant, šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas Komisijos tyrimo objektas nėra apribotas jokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių, minimų NSGK išvadoje ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, ar kitų suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių veikla 2008–2016 metais, taip pat jokiais NSGK išvadoje nustatytais ar dokumentuose, kuriais rėmėsi NSGK, fiksuotomis ar kitomis faktinėmis to laikotarpio aplinkybėmis, jokių (jokios srities) kompetentingų institucijų veikla, susijusia su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais.

Taigi pagal Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą ginčijamą teisinį reguliavimą Komisijai buvo nustatyti taip plačiai suformuluoti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo klausimai, kad pagal juos Komisijai buvo pavesta ištirti iš esmės visus 2008–2016 metais vykusius šalies politinius procesus, teisėkūros procesus, visų valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimą ar skyrimą ir (ar) jų veiklą tuo laikotarpiu, visų valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimą ar skyrimą ir (ar) jų veiklą tuo laikotarpiu, visų kompetentingų institucijų veiklą, susijusią su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais tuo laikotarpiu. Todėl taip suformuluoti parlamentinio tyrimo klausimai vertintini kaip neįmanomi ištirti; iš jų taip pat nėra aiškios Komisijai pavesto atlikti parlamentinio tyrimo ribos, dėl to sudarytos prielaidos Komisijai pačiai nustatyti atliekamo tyrimo klausimus.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, iš Komisijos išvados 8 punkto matyti, kad Komisija pati nustatė atliekamo parlamentinio tyrimo objektą, t. y. konkretaus valstybės pareigūno (VTEK pirmininko) skyrimo ir konkretaus valstybės tarnautojo (VTEK skyriaus vedėjo) atleidimo 2017 metais aplinkybes, konkrečios valstybės institucijos (Generalinės prokuratūros) tam tikrą veiklą 2013–2014 metais, tam tikras 2018 metų aplinkybes, susijusias su Seimo narių grupės prašymo Konstituciniam Teismui ištirti Pensijų kaupimo įstatymo nuostatų konstitucingumą teikimu.

22. Taigi konstatuotina, kad ginčijamoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu nepaisyta iš Konstitucijos 67, 76 straipsnių, konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų kylančių reikalavimų pakankamai apibrėžti Seimo laikinajai tyrimo komisijai pavedamą ištirti valstybinės reikšmės klausimą, nustatyti tokius Seimo laikinosios tyrimo komisijos būtinus šiam klausimui ištirti uždavinius, iš kurių būtų aiškios komisijos tiriamos veiklos ribos, nenustatyti tokių valstybinės reikšmės klausimui būtinų Seimo laikinosios tyrimo komisijos uždavinių, kurių būtų neįmanoma įgyvendinti, taip pat nesudaryti prielaidų komisijai savo nuožiūra pasirinkti, kuriuos tyrimo uždavinius ir kokia apimtimi ji įgyvendins, taip nustatant savo atliekamo tyrimo ribas, t. y. perimti Seimo konstitucinius įgaliojimus apibrėžti pavedamą ištirti valstybinės svarbos klausimą ir nustatyti uždavinius, būtinus šiam klausimui ištirti.

Atsižvelgiant į tai, taip pat konstatuotina, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis prieštaravo Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

23. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje toliau netirs, ar Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis neprieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims, Seimo laikinųjų tyrimo komisijų įstatymo 2 straipsnio 1 daliai.

24. Kaip minėta, Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimo 2 straipsniu pakeista ginčijamos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa ir joje nustatyta: „Įpareigoti Komisiją ištirti 2008–2018 metų laikotarpiu: <...>“; kitos ginčijamos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies nuostatos nepakeistos.

24.1. Minėta, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) nustatyti parlamentinio tyrimo klausimai pakito tik tuo aspektu, kad buvo išplėstas Komisijai pavestų tirti suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių veiklos, politinių procesų, teisėkūros procesų, valstybės institucijų vadovų, valstybės tarnautojų rinkimo ar skyrimo ir (ar) jų veiklos, valstybės valdomų įmonių (jų dukterinių bendrovių), viešųjų įstaigų vadovų, valdymo ar priežiūros organų narių rinkimo ar skyrimo ir (ar) jų veiklos, kompetentingų institucijų veiklos, susijusios su informacijos iš teisėsaugos ir žvalgybos institucijų gavimu ir šios informacijos pagrindu priimtais sprendimais, laikotarpis: vietoj 2008–2016 metų nustatytas 2008–2018 metų tiriamasis laikotarpis; Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) nustatyto teisinio reguliavimo iš esmės nepakeitė ir nauja šio nutarimo preambulės (2018 m. gruodžio 13 d. redakcija) pastraipa: Komisijos tyrimo objektas liko neapribotas jokių suinteresuotų asmenų ir (ar) jų grupių veikla 2008–2018 metais, taip pat jokiais faktinėmis to laikotarpio aplinkybėmis, *inter alia* galimu pensijų fondų interesų atstovavimu teisėkūros procese ir kreipiantis į Konstitucinį Teismą bei bandymais daryti įtaką nepriklausomų institucijų, kaip antai VTEK, reikšmingų sprendimų priėmimo procesams.

24.2. Taigi konstatuotina, kad, Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimu pakeitus *inter alia* Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas pareiškėjo ginčijamu aspektu iš esmės nepakito.

24.3. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog konstatavus, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis prieštaravo Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) prieštarauja Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

25. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame teisės akte, kurio kitų nuostatų atitiktį Konstitucijai pareiškėjas ginčija, privalo tai konstatuoti (*inter alia* 2015 m. birželio 11 d., 2018 m.

kovo 2 d., 2020 m. vasario 18 d. nutarimai); konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2018 m. kovo 2 d., 2020 m. vasario 18 d. nutarimai).

26. Kaip minėta, ginčijamoje Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje detalizuojamas šio nutarimo 1 straipsnyje nustatytas pavedimas Komisijai atlikti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą. Minėta, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje suformuluoti parlamentinio tyrimo klausimai įvertinti kaip neįmanomi iširti; iš jų taip pat nėra aiškios Komisijai pavesto atlikti parlamentinio tyrimo ribos, dėl to sudarytos prielaidos Komisijai pačiai nustatyti atliekamo tyrimo klausimus.

Taigi ir Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 1 straipsnyje nustatytas Seimo pavedimas Komisijai atlikti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą vertintinas kaip nepakankamai apibrėžtas, neįmanomas atlikti ir sudarantis prielaidas Komisijai pačiai nustatyti atliekamo tyrimo klausimus.

27. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog konstatavus, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 4 straipsnio 1 dalis (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) prieštarauja Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams, konstatuotina ir tai, kad šio nutarimo 1 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

28. Kaip minėta, Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 2 straipsnis, kuriame įtvirtinti reikalavimai Komisijos sudėčiai ir nustatyta Komisijos sudėtis, 3 straipsnis, kuriame nurodyta Komisijos pirmininkė, 4 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatytas pavedimas Komisijai pateikti pasiūlymus dėl parlamentinio tyrimo metu paaiškėjusių problemų sprendimo, 5 straipsnis, kuriame nustatytas terminas, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą, yra skirti pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytos Komisijos sudėčiai nustatyti, jame Komisijai nustatytam Seimo pavedimui detalizuoti ir šio pavedimo įvykdymo terminui nustatyti; šio nutarimo 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu ginčijamu teisiniu reguliavimu nustatyti klausimai, kuriuos Komisija įpareigota iširti atlikdama parlamentinį tyrimą, yra skirti pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytai Komisijai nustatytam Seimo pavedimui detalizuoti.

29. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog konstatavus, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo 1 straipsnis, 4 straipsnio 1 dalis (su 2018 m. gruodžio 13 d. pakeitimu) prieštarauja Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams, konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams prieštarauja ir kitos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimo

nuostatos (su visais pakeitimais), pagal kurias, kaip minėta, nustatyti reikalavimai pagal šio nutarimo 1 straipsnį sudarytos Komisijos sudėčiai, nustatyta šios Komisijos sudėtis, nurodyta Komisijos pirmininkė, nustatytas pavedimas Komisijai pateikti pasiūlymus dėl parlamentinio tyrimo metu paaiškėjusių problemų sprendimo, nustatytas terminas, iki kurio Komisija turėjo atlikti jai pavestą tyrimą ir pateikti išvadą.

30. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas (su visais pakeitimais) prieštarauja Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

V

Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimo atitikties Konstitucijai vertinimas

31. Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jis vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija; pagal savo kompetenciją sprendamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo įgaliojimai vykdyti konstitucinį teisingumą ir užtikrinti konstitucinį teisėtumą yra neatskiriami nuo konstitucinio teisinės valstybės principo imperatyvų (2018 m. birželio 19 d., 2019 m. balandžio 16 d. nutarimai). Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad tokie Konstitucinio Teismo konstituciniai įgaliojimai yra neatskiriami nuo iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančio reikalavimo paisyti bendrojo teisės principo *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda).

32. Šiame kontekste pažymėtina, kad, nustatęs, jog Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamas teisės aktas, kurį priimti sudarė prielaidas pareiškėjo ginčijamas teisės aktas, Konstitucinis Teismas privalo tai konstatuoti. Pažymėtina ir tai, kad jeigu Konstitucinis Teismas nekonstatuotų, jog Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamas teisės aktas, susijęs su pareiškėjo ginčijamu teisės aktu, tai neatitiktų Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

Kaip minėta, konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos. Todėl Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją privalo šalinti iš teisės sistemos visas antikonstitucines nuostatas, kurių prieštaravimas Konstitucijai paaiškėja nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje.

33. Minėta, kad Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimu pritarta Komisijos išvadai. Pažymėtina, kad šios išvados 1 punkte nurodytas Komisijos įgaliojimų pagrindas – Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas (su visais pakeitimais).

Taigi Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas (su visais pakeitimais), kuriuo, kaip minėta, sudaryta Komisija ir nustatytas Seimo pavedimas jai atlikti galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinį tyrimą, sudarė prielaidas Komisijai priimti išvadą, kuriai pritarta Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimu.

33.1. Kaip minėta, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla reikalavimas paisyti bendrojo teisės principo *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda); konstitucinis teisinės valstybės principas, be kita ko, reiškia, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei; konstitucinis atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

33.2. Pažymėtina, kad šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas (su visais pakeitimais), kuris, kaip minėta, sudarė prielaidas Komisijai priimti išvadą, prieštarauja Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

33.3. Taigi konstatuotina, kad Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimas, kuriuo pritarta Komisijos, kurios sudarymas yra antikonstitucinis, išvadai, vertintinas kaip nesuderinamas su iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančiu reikalavimu paisyti bendrojo teisės principo *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda), taip pat iš konstitucinių teisinės valstybės, atsakingo valdymo principų kylančio reikalavimo valstybės institucijoms vykdyti savo funkcijas vadovaujantis Konstitucija ir teise, tinkamai įgyvendinti Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

34. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimas prieštarauja konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. XIII-1495 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos dėl galimos neteisėtos įtakos ir

(ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje parlamentinio tyrimo atlikimo sudarymo“ (su visais pakeitimais; TAR, 2018-09-26, Nr. 15087; 2018-12-18, Nr. 20688; 2019-04-15, Nr. 6107; 2019-12-13, Nr. 20152) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67, 76 straipsniams, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. XIII-2937 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos atlikto parlamentinio tyrimo dėl galimos neteisėtos įtakos ir (ar) poveikio Lietuvos politikams, valstybės tarnautojams ir politiniams procesams Lietuvoje išvados“ (TAR, 2020-05-19, Nr. 10616) prieštarauja konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas